

Román lapszemle.

A *Națiunea* március 18-iki számában »Románok beszéljétek románul« címen azt írja, hogy ez a felhívás imár valóban időszerűvé vált, amennyiben az úgynevezett »intelligens« románok nemcsak a kisebbségekkel való beszélgetésükben, hanem egymás között is magyar nyelven társalognak. Így cikkirónak az elmúlt napokban alkalma volt meggyőződni arról, hogy Poruțiu Valentin dr. szenátor és Tarjia dr., pénzügyigazgató magyar nyelven beszéltek egymással. De medőbenéssel halotta az utcán, hogy egyik kolozsvári törvényszéki elnök s egy magasrangú román tisztviselő szintén magyarul vitakoztak. Kommentár fölösleges — írja a *Națiunea*.

A *Națiunea* március 19-iki számában »Magyar probléma« címen René Dupuis francia író legújabb könyvét ismerteti. A könyv nem régiben »Le problema hongrois« címen hagyta el a sajtót s mint René Dupuis az előszóban megemlíti, egy utazás impresszióit gyűjtötte össze, de hozzátehetjük — folytatja cikkét a *Națiunea* — hogy munkáját a magyar irredentizmus szolgálatában végezte. A könyv, írja többek közt a szerző, a francia intelligencia számára készült, mert el lehet mondani, hogy a közönség nem ismeri, vagy félreismeri Középeurópa új politikai helyzetét. Szerző mindenekelőtt a magyarokat igyekszik szimpatikussá tenni — folytatja cikkét a *Națiunea* — s biztosítja a francia olvasókat, hogy Magyarország percig sem volt a háború mellett s a világháború folyamán mindvégig tartózkodóan viselkedett Németországgal szemben. Ezzel a ponttal — folytatja cikkét a *Națiunea* — nem érdemes foglalkozni sem, mert minden újságolvasó ember ismeri Magyarországot »őszinte zérvaltságát.« A továbbiakban Dupuis tájékoztatanságát igyekszik bizonyítani s megemlíti, hogy szerző az első részben Aradot, mint magyarországi várost említi meg, a második részben pedig Romániánál hozza szóba. Hogy végeredményben hova tartozik Arad városa, azt teljesen az olvasóra bizza. Szerző Magyarország területi megcsonkításáról s a lakosság zsufoltságáról írva megemlíti, hogy Esztergomban az utóbbi években 600 iparos jutott csödbe. A valóság durvább megghamisítását még elképzelni is lehetetlen — folytatja cikkét a *Națiunea*. — Esztergom 18.000 lakosú történelmi város s összesen sincs 600 iparosa. Dupuis botrányosnak tartja a magyar iskolák helyzetét az utóállamokban. Nem ír azonban a magyarországi kisebbségek kulturális helyzetéről s nem veszi tudomásul, hogy Magyarországon hivatalos utmutatás szerint igyekszik elmagyarosítani a kisebbségeket.

A *Vestul* március 21-iki számában a Pester Lloyd nyomán kommentár nélkül közli, hogy Alexander Powell, amerikai ezredes a Liberty hasábjain cikksorozatát közöl a veszedelmes háborús zónákról s legutóbbi cikkében azzal a veszedelemmel foglalkozik, amit ebből a szempontból a Dunamedence felosztása jelent Középeurópa számára. Az ezredes személyes utazásai és tapasztalatai alapján foglalkozik a kérdéssel — írja a Pester Lloyd a *Vestul* közlése szerint — s ő is meggyőződött a trianoni békeszerződés jogtalanságairól és lehetetlen voltáról.

Az *Ordinea* március 25-iki számában írja: Táviratok jelentése nyomán közöljük, hogy az utolsó 24 órában Németország és Ausztria között fontos vámegegyezmény jött létre. Ez a vámegegyezmény — írja az *Ordinea* — Ausztriát minden tekintetben Németország gazdasági érdekeihez kapcsolja s az »Anschluss« útjait egyengeti. Az osztrák-német közeledés átlépi a st. germain-i és versaillesi békeszerződések határozatait és veszélyezteti a világbékét, mert veszélyezteti Románia integritását is. Ez az egyezmény — folytatja cikkét az *Ordinea* — nem ért bennünket váratlanul. A mozgalom tulajdonképpen akkor kezdődött, mikor néhány hónappal ezelőtt a berlini kor-

mány mindent elkövetett, hogy csaországot és Angliát elszigetelje egymástól. Olaszország a szovjettal keresett kapcsolatot és Lengyelország területi integritását biztosították arra az esetre, ha szövetségi szerződését nem újítja fel Romániával. Románia sége veszélyben forog és Mironescu kormánya csodálkozik — fejezi be cikkét az *Ordinea*.

Nagy András hazajött . . .

Busan szölkak az udvarhelyi rangok szerdán délután, pedig csak egy egyszerű székely földmives-ifjú, Nagy Andrást siratták. Fiaalon, a 21 éves korában dült korai sirjába. Pár héttel ezelőtt még jó kedvvel, felvirágozva ment el édesanyja házából, hogy megadja a királynak, ami a királyé. Katonának ment, s mint halott tért vissza az édes szülőföldre Buzăuból.

Porszem vagyunk a nagy mindenségben, s ki törődik azzal, hogy egy egyszerű székely ifju, ha olyan deli is, ha olyan engedelmes és jó gyermek is, mint Nagy András volt . . . idő előtt porrá lett, elenyészett. Mi mégis törődünk vele, a mi lelkünk mégis felsír bánatában, mi mégis érezzük, hogy Nagy András hajálával egy leendő jó gazda, egy leendő derek székely ember költözött el körünkből, kiról, amíg itt volt közöttünk, csak jót és szépet hallottunk, akinek nem volt teher édesanyja parancsoló szava, aki megtanulta az engedelmisséget, s aki tudta a parancsolatot: tiszteld anyádat.

Odakünt a Szentmiklós hegyén új sir domborul, s idehaza egy már igen csendes kis lakásban egy jajjongó anya keserűséggel telt lelke zokog fel mély fájdalomában: miért, miért uram!

A derék fiu álma legyen csendes s a fájó lelkü anya nagy fájdalommal vigaszt abban a tudatban, hogy fia derék, becsületés gyermek volt.

A győzelem felé.

— A főgimnázium ifjúsági hangversenye. —

Az abszolutizmus sötét napjaiban, az 1850-es évek második felében történt . . . Egy ifju jött haza szülővármegyéjébe Kolozsvárról, mert az akkori erdélyi püspök a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumhoz tanárnak nevezte ki. Ez az ifju a mult évben elhunyt, pártiarcha-kort ért Gyertyánffy István volt. Jött nagy tudással, jött főképpen kiváló zenei műveltséggel, amit Erdély fővárosában, Kolozsvárt szerzett meg, ahol a zeneegyletnek kiváló fuvolása és zongoristája volt. Az ifju tanár mélyen átértette, hogy mi a dal, mi a zene az ember kedélyére nézve, különösen az elnyomatás napjaiban, s maga köré gyűjtötte az intézet önként vállalkozó, felsőbb osztályú diákjait és azokból egy négy szólamú énekkart szervezett. És rövid idő alatt csodákat művelt ezzel az énekkarral. A diákmissék alkalmával a közönség zsufolásig megtöltötte a templomot és alig tudott betelni a régi klasszikus zeneszerzők darabjainak négy szólamú előadásával, amelyhez hasonlót addig nem hallott a székely anyaváros közönsége. Történt, hogy az ujonnan kinevezett püspök: Haynald Lajos is meglátogatta az udvarhelyi híveket és a főgimnáziumot. A fiatal Gyertyánffy jól szervezett ifj. énekkarával szerenádót adott a püspöknek. A zeneileg is kiváló műveltségű főpap el volt ragadtatva a hallottaktól. Mozart, — Beethoven-dalokat hallani ebben a félreeső kis székely városban — ugymond — igazán nem voltam elkészülve.

Hetvenöt év multán, zenei kultúránktól elkényeztetve is, méltán kiáltunk fel mi is, akik vasárnap szerencsések lehetünk a főgimnázium ifjúsági hangversenyén részt vehetni, hogy sok szépet, sok jót, sok nemeset hallottunk ennek az ősi főgimnáziumnak ifjúságától, hogy azonban olyan nagyszabású teljesítménnyel lépje meg városunk közönségét, mint amilyen a vasárnapi volt, igazán nem gondoltuk. Mert nagyszabású teljesítmény volt a vasárnapi, egész estét betöltő hangverseny, amelynek keretében bemutaták azokat a nehéz kötött és szabadon választott darabokat, amelyekkel az országos ifjúsági dalosversenyen Ma-

rosvásárhelyen a győzelem pálmájáért versenyezi fogtak. Az úde hanganyag, az ifju lelkesedés, a fegyelmesség, a biztos tudás, a hangszínezés, a karmester szügeráló uralkodása az énekkaron mindenkit meglepett és csodálatra ragadt. Ilyen zenei teljesítményt csak olyan dirigens produkálhat, mint Kiss Elek, aki nemcsak lelkesedéstől van áthatva, de ő maga is az elismert zeneszerzők közé tartozik.

A verseny-énekszámok (P. Jánossy Béla — Ország: Erdélyi Szimfonia, Veytsz—Kiss: Ója az erdőhöz) méltó keretek közé voltak beállítva. A zenekarnak bevezető és befejező játéka, — egy-egy operarészlet, — a maga precizitásával szintén élmény számba ment. Szilávik Ferenc igazgatónak a magyar dal fejlődéséről szóló magas tanulmánya lebilincselő és tanulságos volt. Kiss Elek klasszikus hegedűjátéka (Kéler B.: Pusztai idill) Tompa Lászlóné művészi zongorakiséréte mellett mindenkit bámulatra ragadott. Imreh Gábor és ifj. Nagy Lajos sokat ígérő zongorajátéka, Tamás Gáspár és Tóth László lelkes szavalata méltóképpen illeszkedett be a hangverseny keretébe, amelynek minden egyes száma falrengető tapsokat és ujjazást váltott ki.

A nagy számban jelen volt szülők és tanügybarátok azzal a hittel és tudattal távoztak a hangversenyről, hogy ennek a lelkes ifjuságnak, derék vezetőjével az élen, győznie kell a marosvásárhelyi dalosversenyen. Mi is hisszük, hogy ifjuságunknak jelentékeny rész jut a győzelemi pálmából, mert vasárnapi teljesítményével nagy, hatalmas lépést tett a győzelem felé s méltónak mutatkozott a régi dalos magyar ifjakhoz.

A közönség köréből.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

A »Hargita« f. hó 26-án megjelent számában a hírek rovatában »Egy gyujtogatás áldozata« c. közlemény olyan valótlan tényállításokat tartalmaz, amelyek azt a látszatot keltik, mintha én egy szerencsétlen adós elárverezett vagyonát potom áron megvásárolva és azzal üzérkedve pár nap alatt 50—60 ezer leus nyereséget szereztem volna.

Tekintettel arra, hogy a fenti közleményt ezen részében úgy a saját ügyvédi renomém, mint az egész ügyvédi kar prestige ellen irányulónak látom, szükségesnek tartom azt nyilvánosan megcáfolni, illetőleg kijelenteni, hogy — amint ezt a helyi telek-könyvi hatóság irattárában feltalálható és bárki által, tehát a cikkíró ur által is, megtekinthető 3574/930 c. f. számú árverési jegyzőkönyv igazolja — én a Tófalvi Sándor-elleni árverésen sem a saját személyemben, sem az ügyvédi irodám útján, egyetlen darabocskát földet vagy más tárgyat sem vásároltam, se 13.000 leuért se más vételáron és így a kifogásolt közlemény engemet a Tófalvi Sándor kárára elkövetett árverési nyeresékedéssel valótlannal és rosszhiszeműleg vádol.

Teljes tisztelettel:

Dr. Gönczy Gábor ügyvéd.

Nyugdíjkereső csendőrök figyelme. Köztudomású, hogy a magyar uralom alatt szolgált csendőrök nyugdíjigényét a román állam nem akarja elismerni, a nyugdíjazásért benyújtott kérések eddig elintézetlenül hevertek, most pedig kedvezőtlen elintézésel utasítják azokat vissza. A Magyar Párt népirodájának a felkérése folytán Dr. Sebesi János szenátor vállalta a csendőrnnyugdíjak felebvezésének az ügyét s a vele történt megbeszélés alapján felhívjuk az érdekelteket, hogy az elutasító határozatot, annak kézhezvétele után azonnal küldjék el Sebesi szenátornak (București 2. Strada Transilvaniei 6.) aki a felebvezést teljesen díjmentesen készíti el, csupán a következő kész kiadások megtérítését kéri: 27 lej okmánybélyeg, 20 lej postaportó, 75 lej a kérvény másolatásának és felszerelésének a díja, (amit a gépirónak kell ott fizetnie) — összesen tehát 122 lej, amely összeg az elutasító határozattal egyidejűleg, okmánybélyegekben küldendő be Sebesi szenátornak.

HIREK.

Március 27.

A bujdosóhoz.

— Vagy ülj le mellőlem,
Vagy menj el előlem,
Karcu derekadat
Ne ringasd előttem.

— Vagy elvissz magaddal
S együtt halok veled,
Vagy piros véremmel
Földet festek érted.

Ne menj hát, ne menj el,
Ne hagyj itt engemet,
Ne vidd el magaddal
Minden jó kedvetem
Ne menj el most telben,
Mert megöl a hideg,
Csináltak nekem
Búból koponyeged:
Fekete banattai
Körül bészegetem,
Sohajtozásommal
Benn megbéleltem,
Sok bujdosással
Meggzinoroztatom.
Sűrű könnyeimmel
Meg is gomboztatom,
S kifolyó véremmel
Sorsod megsíratom —
Ha itt hagysz engemet.

Ezt a néprománc-féle verset Bethlenfalvi Ráduly Juliska beszélte el 1870 körül, egy árva varrónó, kinek házikója rövid házassága után, mint mesemondó és éneklő nótafának, találkozó helye volt eszéknént az akkori gyapjút, kender fonogató leányoknak és asszonyoknak.

Tartalma és verselése után itélve, ez a néprománc az 1848 utáni évek-ből származik. A Bujdosóhoz címét én adtam neki. Ugyanis az 1848—49-iki magyar szabadságharcnak osztrák-orosz leverése után, az 1848-ban alkotmányosan egyesült régi Magyarországon, megkezdődött és megismétlődött az 1711-iki kuruc-magyar üldözés, zaklatás, menekülés. Azok, kik a magyar szabadságharcban, mint hővédek, vagy népfelkelők résztvettek, az osztrák Haynau tábornok pribékjei elől lakóhelyet változtatni, elbujdosni, menekülni és rejtekezni kényszerültek, ha csak bőrönbe, golyó élé vagy akasztófára kerülni nem akartak. És ilyen emberek a Székelyföldön is sokan voltak s bizonyára e fajta hővéd volt a néprománc bujdosója is. Hiszen, a többi székely faluk és községek között, pusztán pl. a kis Bethlenfalváról, tizennégy Balási és Balázi nevű székely vett részt a szabadságharcban, egyik fele mint lófó, a saját lován és folszerelésével, a másik fele mint közszékely, gyalogszerrel és a saját költségén. Közülük többől tud ma is a hagyomány. Azt is jól tudjuk a nagy Széchenyi röpiratából, hogy a följegyzése és megfigyelései szerint, 1849 telétől kezdve 1854 jg, Magyarországon mint forradalmár, 24 ezer embert végeztek ki, golyó, börtön vagy akasztófa által.

Balásy Dénes.

Iskola-látogatás. A helybeli róm. kath. főgimnáziumot az iskolafenntartó főhatóság részéről a hét folyamán meglátogatta Biró Vencel dr. a kolozsvári Báthory—Apor szeminárium igazgatója. A mult hét folyamán Gh. Serban inspector is látogatást végzett, ki városunk többi iskolát is meglátogatta.

Halálozás. Dr. Horváth Kálmán, székesszérvári kir. közjegyző, márc. 15-ikén, 59 éves korában, Székesszérváron, szívszélhűdés következtében meghalt. Az elhunyt közjegyző, éveken át, városunkban lakott, mint az akkori közjegyzőnek, dr. Horváth Károlynak, helyettese, akinek testvére is volt. Holttestét Budapestre szállították s 18-ikán temették a kerepesi-uti temetőbe.

Nagy András szentimre-utcai fiatal legény, aki csak most vonult be katonának, hirtelen meghalt állomáshelyén, Buzăubán. Holttestét hazaszállították és itt temették el nagy részvét mellett. Halálát valószínűleg vérmérgezés okozta, amit a katonaságnál alkalmazott védőoltásból kaphatott. Értesülésünk szerint még több hasonló eset fordult elő.

Bálint Józsefné szül. Walland Anna, március 21 én, 56 éves korában városunkban meghalt. Férje és gyermekei s nagy rokonság gyászolja.